

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

DOI: 10.5281/zenodo.2581238
ПОПРОЗМАН О.І.

Системна трансформація спрямована на інституціональну модернізацію соціальної інфраструктури економіки

У статті проводиться дослідження системної трансформації соціальної інфраструктури та формується основа аналізу сукупності інститутів ринкової економіки. Обґрунтовується необхідність інституціональної модернізації для формування сучасних соціальних відносин у суспільстві з метою формування стабільного тренду економічного зростання направлено на підвищення рівня добробуту населення.

Ключові слова: системна трансформація, соціальна інфраструктура, інституціональна модернізація, трансформація, інститути, держава, концепції.

ПОПРОЗМАН А.І.

Системная трансформация направлена на институциональную модернизацию социальной инфраструктуры экономики

В статье проводится исследование системной трансформации социальной инфраструктуры и формируется основа анализа совокупности институтов рыночной экономики. Обосновывается необходимость институциональной модернизации для формирования современных социальных отношений в обществе с целью формирования стабильного тренда экономического роста направленного на повышение уровня благосостояния населения.

Ключевые слова: системная трансформация, социальная инфраструктура, институциональная модернизация, трансформация, институты, государство, концепции.

POPPOZMAN O.I.

System transformation is aimed at institutional upgrading of the social infrastructure of the economy

The article analyzes the systematic transformation of social infrastructure and provides the basis for analyzing the totality of institutions of a market economy. The necessity of institutional modernization for the formation of modern social relations in the society is grounded in order to form a stable trend of economic growth aimed at increasing the welfare of the population.

Attention is focused on a combination of global and domestic issues of our time associated with

demographic, economic and social issues arising in consequence of the inability of existing government institutions to ensure proper living conditions and self highly skilled workers and scientists. The proposed criteria for institutional modernization based on the development of human capital, which increases the level of public confidence in the institutions of the state.

Key words: *system transformation, social infrastructure, institutional modernization, transformation, institutes, state, concepts.*

Постановка проблеми. Дослідження процесів інституційної модернізації, їх співвідношення із схваленими суспільством нормами поведінки, вдосконаленими офіційними правилами взаємодії суб'єктів ринкових відносин та іншими складовими, пов'язаними з роллю інститутів у детермінації системної трансформації соціальної інфраструктури уможливорює перехід до аналізу всієї сукупності інститутів ринкової економіки у масштабах економічної системи в цілому. Інституційна модернізація повинна ґрунтуватися на конкретних принципах, які забезпечують створення сучасних соціальних відносин всередині суспільства з стабільним трендом економічного зростання спрямованого на підвищення рівня життя та добробуту населення.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблематиці системної трансформації соціальної інфраструктури та необхідності інституційної модернізації присвячені праці таких видатних вчених економістів, науковців, як Геєць В. М., Ткач А. А., Еггертссон Т., Гриценко А. А., Балакірева О. М., Росецька Ю. Б., Ганущак–Єфіменко Л. М., Колодрубська Н. В. та інші.

Метою статті є дослідження механізмів та методики системних трансформацій та інституційних модернізацій спрямованих на удосконалення соціальної інфраструктури економіки країни.

Виклад основного матеріалу. Системні трансформаційні процеси, як прямо так і опосередковано, пов'язані із створенням необхідного інституційного облаштування ринкової системи. Вони передбачають реалізацію структурних реформ спрямованих на формування якісно нового інституційного середовища з новими «правилами гри» для суб'єктів економічного середовища та суспільства в цілому на основі лібералізації та демократизації відносин між державою та суб'єктами економічного середовища де створюються умови для реалізації підприємницьких ідей та вільного входу і виходу на ринок. Умовою успішних трансформаційних процесів є економічне оздоровлення за рахунок інноваційного

потенціалу де основну роль відіграє інституційне середовище [4 с. 22 –23].

Більшість праць сучасних науковців досліджують концепцію модернізації як процеси, що функціонують у економічній, політичній технологічній, культурній, соціальній сферах та передбачають модернізацію свідомості індивіда та суспільства в цілому. Це множинні виміри процесу модернізації спричинені попередніми історичними чинниками, реаліями сучасного стану та іншими факторами які сприяють змінам традиційного суспільства на сучасне, трансформаціям у соціальних інститутах, формуванню сучасних політичних інститутів тощо. Зокрема, модернізаційні процеси характеризуються постійним, динамічним розвитком, змінами, формуванням нових знань, генеруванням сучасних якостей, ідей, цінностей.

Серед множини принципів інституційної модернізації необхідно виділити основні, а саме: дієвість інститутів контролю за дотриманням офіційних правил взаємодії, які регламентують відносини суспільства та людини із застосуванням відповідних санкцій до всіх суб'єктів незалежно від рангу та статусу у суспільстві, що передбачені оновленим законодавством; спрямованість економіки на забезпечення підвищення добробуту усіх соціальних верств населення; формування мотиваційних механізмів підвищення ефективності суспільного виробництва. Такі принципи інституційної модернізації дозволять замінити застарілі неефективні інститути новими та позитивно впливатимуть на забезпечення соціально–економічного розвитку суспільства.

Інституційний підхід створює умови для системної трансформації соціальної інфраструктури з урахуванням взаємозв'язків економічних, соціальних, правових, політичних процесів та інших елементів системних змін, відсутність яких унеможливорює досягнення необхідних результатів трансформації соціально–економічної системи. Неінституційний аналіз враховує принципи обмеженої раціональності господарюючих суб'єктів, які намагаються у своїй господарській

діяльності мінімізувати трансакційні витрати. Для цього ними створюються інститути, що повинні ефективно захищати права їх власності. Основним критерієм ефективної роботи створених інститутів є мінімізація трансакційних витрат [12].

Методи та інструменти державного регулювання спрямовуються на покращення керованості економіки, ефективності її управління та узгоджуються через розподіл повноважень між державними інститутами влади та суб'єктами на регіональному рівні. Це зумовлює необхідність передачі регіонам повноважень у відповідності до основного закону. У сучасних умовах міжнародної глобалізації актуальною стає спільна реалізація повноважень державними та місцевими органами влади у формах здійснення за рахунок держбюджету державних регіональних програм, створення державних фондів регіонального розвитку. Економічна політика держави підсилюється застосуванням відповідних економічних стимулів спрямованих на підвищення ефективності народного господарства у пріоритетних секторах та підвищення їх конкурентоздатності.

Підвищення рівня довіри з боку населення до інститутів держави забезпечується модернізаційним розвитком соціального капіталу на основі розвитку людського капіталу, що є критерієм інституційних перетворень у напрямку посилення довіри з боку населення, поживлення конструктивного діалогу у процесі соціально – економічних трансформацій. Конструктивний діалог і взаємодія державних та громадських інститутів дозволяє ефективніше впроваджувати непопулярні реформи, які є життєво необхідними для трансформації економічної системи в цілому. Взаємна довіра між державними та громадськими інститутами сприяє ефективності використання соціального капіталу та формує позитивні тренди зростання суспільного добробуту. У свою чергу, зростання добробуту та довіри до роботи соціальних інститутів дозволяє залучити додаткові групи населення, які раніше ігнорували взаємодію та участь у цих структурах, до прийняття рішень на регіональному, місцевому та локальному рівнях [2 с. 175 – 176].

Інституції характеризуються як правила гри в суспільстві або, запропоновані людьми обмеження, які спрямовують взаємодію людей у визначеному напрямку, результатом чого стає структуризація стимулів економічної, соціальної, політичної,

культурної співпраці людей у суспільстві. Відмінність економічних систем однієї від іншої зумовлюється відмінностями у правилах гри. Невизначеність поведінки людей та фірм зменшується дією інститутів у плані регламентації поведінки, формуванні варіантів вибору рішень економічними суб'єктами, через обмеження їх дією офіційних нормативних актів та правил, кодексів поведінки, ментальності, національних традицій тощо. Інститути зменшують невизначеність за допомогою структуризації кожної дії суб'єкта економічного процесу обмежуючи його нормами напрацьованими людьми для формування прийнятної структури взаємовідносин у суспільстві [9, 13].

Інститути дають можливість, кожному суб'єкту, вибрати для себе ті правила та норми, які підходять під власні критерії, відповідно до місця в економічній системі та усвідомлення власного впливу на соціально–економічні процеси (див. таблицю).

Ісландський економіст Т. Еггертссон пропонує розрізняти неоінституціоналізм і нову інституціональну економічну теорію, що визначається глибиною модифікації неокласичного підходу. За змістом нова інституціональна економічна теорія стала істотно ширшою, ніж запропонований ним підхід, оскільки ця теорія включає концепції, що принципово не сприймають як елементи жорсткого ядра, так і оновлені неокласичні моделі, що допускають вибірковість використання принципу обмеженої раціональності [14].

Держава в особі владних органів, виступає суб'єктом управління з відповідним статусом при визначенні правил формування системи соціальної інфраструктури на регіональному рівні та рівні національної економіки. Законодавчі, виконавчі та центральні органи виконавчої влади через відповідні інститути забезпечують стабільність роботи створюваних інституцій і обов'язковість виконання покладених зобов'язань усіма учасниками процесу.

Основною складовою інституційного середовища для трансформації соціальної інфраструктури є структурні складові економіки країни, такі як фінансова, фіскальна, кредитна система, системи освіти, науки, охорони здоров'я, ринок праці, товарів, послуг, нерухомості, цінних паперів та всі інші види ринків національних економік, а також система громадянських інститутів покликаних формувати поважне ставлення до законів та прав усіх форм власності, розвивати менталі-

Класифікація інститутів за визначеними критеріями[13]

Критерій	Види інститутів	Характеристика
1. Залежно від рівня формалізації	Формальні	Включають політичні, економічні правила й контракти та поділяються на такі класи: посадові, розмежувальні, цільові, повноважні й агрегаційні
	Неформальні	Розширені, вдосконалені та видозміннені офіційні правила; суспільне схвалені норми поведінки, звичаї й традиції; добровільно обрані стандарти поведінки
2. Залежно від ролі, яку відіграють в економічній системі	Базові	Основні (наприклад, інститут власності, підприємництва, конкуренції тощо)
	Комплементарні	Допоміжні, що формуються навколо базових
3. Залежно від рівня рефлексії суб'єкта з приводу його діяльності	Природні	Ті, що виникають як автоматична реакція на ті чи інші зміни в економічному середовищі
	Штучні	Є результатом цілеспрямованої людської діяльності, що проводиться відповідно до ідеальної моделі. Суб'єкт оцінює не тільки саму цілеспрямовану дію, але й її системні характеристики та подальші наслідки

тет, економічний спосіб мислення, етику ділового спілкування тощо [7, с 150].

Світові економічні процеси сучасного періоду характеризуються економічною, енергетичною, ресурсною і навіть політичною експансією, формуванням глобальних утворень, які впливають на обмеження функцій інститутів національного масштабу. Для запобігання деградації економіки, економічної колонізації та інших негативних тенденцій, національним інститутам необхідно інтегруватись у склад глобальних інститутів на кшталт інститутів Європейського союзу, Євроатлантичної інтеграції, МВФ, ЄБРР тощо.

Конфігурація взаємодії інститутів національного масштабу формується динамічно в умовах реального часу та під впливом реальних сучасних викликів, які виникають повсякчас спровоковані економічними, екологічними, політичними, техногенними та іншими факторами, створюючи нову економічну реальність у залежності від її здатності трансформувати свою особливість в інституційні форми нової якості. Рушієм інституційної модернізації стають глобальні процеси переділу економічної влади, кластеризація структури економічної влади, посилення фіскальної складової впливів глобальних і національних інститутів, трансформація інститутів соціально – економічного суверенітету під впливом сучасних форм економічної влади. У єдиному інформаційному просторі взаємодіють транснаціональні фінансово – промислові групи і кластери доповнюючи глобальну ринкову економічну систему інноваційними підходами та посиленням національних економік [3, 6 с. 48 – 49].

У країнах, що тільки формують соціально–орієнтовану систему ринкової економіки, переважною більшістю вчених, пропонується застосовувати відповідну теорію трансформації соціально–економічних систем, що сформована на інституційному напрямі. Системна трансформація передбачає модернізацію взаємовпливів та взаємодію на правовому, економічному, соціальному, культурному, політичному та інших рівнях економічної системи. Фундаментальний аналіз трансформаційних процесів дає можливість оцінити перспективи позитивних впливів, як на локальні так і на загальні аспекти та тенденції розвитку соціальної інфраструктури та суспільства в цілому.

Процес трансформації передбачає зміни в інституційній структурі суспільства, що призводять до змін соціально–культурного простору суспільства. Даний процес характеризується мирним, непов'язаним із зміною еліт, переформатуванням типу та структури суспільства. Елементами змін стають процеси демократизації, державного управління, захисту прав власності, формування громадянських структур, захищеність прав і свобод людини [1 с.10 – 11].

Трансформація соціальної інфраструктури повинна бути сфокусована на аналізі причин формування та поглиблення соціальної нерівності, яка посилюється не тільки на рівні національних економік, а і на глобальному рівні і все більш стає актуальною для світової економічної системи бо розрив між економічно розвинутими країнами у економічному, технологічному, соціальному рівнях посилюється з прискореними темпами.

Академік В. Геєць зазначає, що глобальні виклики узагальнюються на таких напрямках, як: недостатнє забезпечення енергетичними, технологічними, сировинними, продовольчими та іншими ресурсами; недостатнє забезпечення водними ресурсами та низка якість питної води і обмежений доступ значного відсотка населення планети до джерел якісної питної води; природні та техногенні катастрофи пов'язані з суспільним та економічним розвитком; глобальні міграційні процеси, які провокують протистояння у наслідок стикання мас людей з різними менталітетами та стандартами життя; посилення глобалізаційних процесів, що поглиблюють суперечності особливо у тих країнах, які входячи в глобальне економічне середовище не змогли реалізувати інституційну модернізацію держави і знаходяться у економічній, енергетичній, технологічній, торговій тощо залежності; екологічні та кліматичні проблеми які відображаються на перспективах розвитку різних країн; утворення транснаціональних корпорацій, які посилюють домінування глобальних пріоритетів над національними.

Глобальні проблеми на сучасному етапі поєднуються із внутрішніми і проявляються у наступному: демографічна криза; втрата людського капіталу пов'язана з масовою «втечею мізків» у наслідок неспроможності держави забезпечити належний рівень життя висококваліфікованим працівникам та науковцям; посилення протистояння між новоствореними та попередніми інституціями, що контролюють бізнес та суспільні процеси; недосконалість існуючих державних інститутів, що призводить до недовіри населення до них самих та їх дій; поглиблення економічного розшарування населення на всіх рівнях та відсутність соціальних ліфтів, породжує соціальну напругу яка може призвести до внутрішніх соціальних конфліктів; політична нестабільність; монопольний контроль та монополізація багатьох сфер економіки; інституційна і особливо інфраструктурна невідповідність національної економіки сучасним вимогам, яка обмежує бізнес активність і формує додаткові трансакційні витрати, а модернізаційні зміни зупиняються і влада монополізується олігархічними структурами; нездатність держави до трансформування державних інститутів зупиняє соціально–економічні трансформації [5, с. 169 – 171].

Інституційна модернізація спрямовується на трансформацію соціальних намірів у норми че–

рез впровадження їх засобами інституцій влади на основі правових, економічних, політичних регуляторів. Модернізація може реалізовуватись через процес формування соціальних намірів у чітко визначені правові акти, дієвість яких повинні забезпечувати органи державного управління. Ринкова інфраструктура під впливом інституційної модернізації трансформує наміри господарюючих суб'єктів у створення сприятливого середовища для обміну у вигляді норм права через економіко–правове регулювання діяльності суб'єктів влади і прийняття правових актів для регламентування роботи суб'єктів ринку.

Суб'єктами інституційної модернізації соціальної інфраструктури є держава, юридичні та фізичні особи. Об'єктом інституційної модернізації соціальної інфраструктури є умови які необхідні суб'єктам для реалізації власних прав власності, створення умов конкуренції, подолання монопольних тенденцій, розвиток корпоративних відносин [10, с. 80 – 82. 11, с. 33– 34]. У свою чергу, суб'єкти інституційної модернізації пов'язані з інституційними факторами через соціально–економічне середовище, які мають різну форму прояву і об'єднуються рамками діяльності господарюючих суб'єктів з обов'язковим врахуванням мети розвитку суспільства та відповідного стану економіки. Інституційні фактори розвитку є фундаментальною основою економічного росту, який стає бар'єром для негативних екстерналій та циклічності економічних процесів. З інституційних факторів можна сформувати групи впливу на економічне середовище.

До першої групи можна віднести фактори пов'язані з структурою ринку, ефективність якої безпосередньо впливає на перспективи розвитку суб'єктів господарювання, які діють у економічному полі даної структури. До другої групи відносяться фактори пов'язані з економічною інфраструктурою, яка включає виробничу інфраструктуру та соціальну інфраструктуру завданням якої є створення умов для основного виробництва та формування умов для розвитку трудових ресурсів, їх освіти, підвищення кваліфікації, перепідготовки, охорони здоров'я, формування нового економічного способу мислення. Складові компоненти соціальної інфраструктури забезпечують обслуговування індивідуального споживання, забезпечують умови споживання створених галузями матеріального виробництва благ і продукують

СОЦІАЛЬНО–ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

власні послуги та матеріальні блага. У загальній множині функцій соціальної інфраструктури на особливу увагу заслуговують ті, які спрямовані на покращення демографічної ситуації, тобто зменшення смертності та підвищення народжуваності; покращення структури трудових ресурсів, підвищення конкурентоздатності та ефективності використання потенціалу трудових ресурсів; удосконалення системи охорони здоров'я населення; покращення роботи житлово–комунального господарства; покращення рівня життя населення; підвищення рівня зайнятості, створення нових робочих місць в неіндустріальних районах та в країні в цілому, тощо. До третьої групи відносять фактори пов'язані з формуванням законодавчо–нормативного середовища, яке діє на загальнодержавному, регіональному та локальному рівнях. Ці фактори впливають на економічне зростання, активність бізнесу, антимонопольну діяльність, фінансовий вплив, фінансово–кредитні відносини, трудові відносини тощо [8 с. 21 – 22].

Багатогранність та різноманітність інституційних трансформацій соціально – економічної системи спрямовується на формування рівноважного стану економіки, проектування інституційних перетворень для забезпечення соціальної справедливості, відносної рівності та зростання добробуту. Досягнення бажаних результатів трансформації соціальної інфраструктури відбувається при об'єднанні зусиль у суспільній, економічній, виробничій, науково – технічній, технологічній, освітній, культурній сферах. Демократизація суспільного життя є невід'ємною складовою оздоровлення суспільства, соціальної стабільності та соціального захисту і гарантій.

Факторами результативних трансформацій стають: здатність реалізувати інтереси суспільства через загальносуспільні інститути та їх інструменти впливу; участь у продукуванні суспільних благ з раціональним використанням факторів їх створення, зокрема праці, землі, капіталу, підприємницьких здібностей, інформації тощо. Критеріями ефективності є орієнтація на споживача, результативність роботи, постійний моніторинг витрат та доходів, відповідальність за результати [6 с. 300 – 301].

Процеси модернізації характеризуються нелінійними принципами розвитку і залежать, у різній мірі, як від посилення взаємозалежності та інтеграції різних країн світу, так і від змін у свідомості людей та їх знань про економічні процеси, які

відбуваються на мікро – , макро – та глобальному рівнях. Різні концепції модернізації використовують варіативність процесів соціально–економічного розвитку з характерними, для деяких суспільних утворень, особливостями взаємодії при побудові власних моделей економічної трансформації. Різноманітність векторів модернізації та їх проміжних результатів (не завжди позитивних) актуалізує виокремлення основної групи принципів, дотримання яких сприяло побудові успішних моделей соціально – орієнтованої ринкової економіки, де кожна людина є захищеною і може реалізувати свої здібності.

По – перше, принцип врахування дії об'єктивних економічних законів бо вони не залежать від їх усвідомлення людьми, але водночас є залежними від усвідомленої діяльності та прийнятих рішень кожної економічно активної людини.

По – друге, це принцип системності, який означає, що інституційна модернізація реалізується у чітко визначеному напрямку і водночас, передбачає наявність відносно самостійних векторів розвитку. Система має підсистеми з ознаками системності, а кожний наступний рівень складається з елементів нижчого рівня і вся сукупність підсистем пов'язані між собою. Застосування системного принципу уможливило використання методу «блоків» при побудові соціально – орієнтованої економічної моделі. Цей метод дозволяє створити моделі, що відповідають формі та змісту окремих блоків з відображенням цілісної системи економічного розвитку. Передбачається дослідження об'єкта, як підсистеми більш широкої системи з складною структурою, що містить елементи другого, третього та наступних рівнів. Невід'ємною складовою системного принципу є інформаційна єдність модернізаційних процесів на різних рівнях економічної системи. Це забезпечується блочним методом, який містить опис взаємодії між різними блоками через систему показників соціально – економічного розвитку. Методологія застосування блочного методу дозволяє враховувати екзогенні та ендогенні показники, послідовність змін, уточнення проміжних результатів для кожного з блоків зокрема.

По – третє, принцип побудови стратегії розвитку. Передбачає стратегічне опрацювання етапів модернізації соціально – економічного розвитку з урахуванням можливих ризиків спричинених зовнішніми факторами, швидкоплинністю змін, по–

рушеннями функцій соціально – економічного розвитку. Метою є досягнення цілей суспільства у рамках інституційних змін фундаментального характеру, які будуть мати вплив на процеси у найближчому та віддаленому майбутньому. Даний контекст системної трансформації потребує інтелектуальної спроможності сформулювати пріоритети розвитку національних економічних систем з урахуванням: геополітичних обставин та стратегічних пріоритетів; історичного досвіду співпраці або боротьби на взаємне знищення; конкурентної взаємовигідної взаємодії або економічних воєн спрямованих на монополізацію у різних сферах економіки; економічної підтримки партнерів в період економічної кризи та політичної нестабільності; стратегічного партнерства на міжнародному рівні з метою інтеграції до Європейських економічних та політичних інститутів тощо.

По – четверте, принцип цілеспрямованості визначає кут зору і вектор спрямованості інституційної модернізації, формує місію, дерево цілей, мету модернізації та окреслює коло основних та допоміжних завдань. Принцип цілеспрямованості активізує модернізаційні процеси, абстрагує від другорядних, побічних чинників, формує фундамент для прискорення тенденцій трансформації соціально – економічної інфраструктури у відповідності до стратегічних економічних цілей.

По – п'яте, принцип відкритості передбачає відкритість національних економік, які перебувають у процесі модернізаційних змін, до впливу світової економічної системи, міжнародного поділу праці, міжнародних фінансово – кредитних відносин, науково – технічного та техніко – економічного співробітництва.

По – шосте, принцип наукової обґрунтованості інституційної модернізації передбачає врахування дії законів розвитку економіки та суспільства, базується на сучасній методології та враховує позитивний світовий та вітчизняний досвід.

По – сьоме, принцип пріоритетності розвитку людського капіталу. Людина з її творчим потенціалом, рівнем освіти, кваліфікації, станом здоров'я, менталітетом, патріотизмом, ідеологією, рівнем культури та способом економічного мислення і економічною грамотністю стає стратегічним пріоритетом, оскільки здатна генерувати нові ідеї раціонального використання обмежених ресурсів та забезпечувати конкурентоздатність національних економік та ефективність використання їх потенціалу.

По – восьме, принцип синергії. Передбачає розвиток суспільного капіталу. Інституційна модернізація розкриває залежність трансформаційних процесів від узгодженості суспільних інтересів стосовно головної мети трансформації та методів її реалізації. Принципова угода на рівні суспільства створює умови взаємодії та формує відповідний потенціал соціально – економічного прогресу, створює додаткові соціально – економічні ефекти, які є неможливими при відсутності синергетичного впливу [2 с. 24 – 25].

По – дев'яте, принцип альтернативності інституційної модернізації робить можливим модернізацію економіки та соціально – економічних процесів за різними траєкторіями та векторами розвитку з урахуванням внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків та структурних співвідношень сформованих у процесі еволюційного розвитку попередніх періодів. Імовірнісний характер альтернативних модернізаційних процесів розкриває наявність непередбачуваних сценаріїв інфраструктурних трансформацій при зберіганні якісних параметрів, сталих тенденцій і якісно різних варіантів модернізації. Для успішної реалізації даного принципу необхідно виділити та сприяти розвитку тим альтернативним варіантам, які стратегічно більш важливі на даному етапі системної трансформації соціальної інфраструктури, від альтернативних варіантів, які неможливо реалізувати при наявних ресурсах та/або обставинах, а також ті альтернативні варіанти які будуть актуальними у майбутніх періодах.

Системна трансформація інституційної структури передбачає докорінні зміни існуючої системи і стосуються всіх сфер суспільного виробництва: основного виробництва; виробничої інфраструктури; соціальної інфраструктури. Ця трансформація спрямовує соціально – економічні відносини, визначає інноваційне осмислення існуючих потреб, формує економічну модель поведінки, яка враховує нові « правила гри» та володіє потенціалом трансформації. Потенціал трансформації характеризується властивістю системи, яка піддається змін для удосконалення при економічно – обґрунтованих рівнях витрат, за рахунок модернізації конфігурації та структурних співвідношень елементів економічної системи. Неспроможність до системної трансформації є критерієм зменшення потенціалу розвитку економічної системи у стратегічно важливих для національних економік напрямках.

Висновок

Зростання трансакційних витрат в умовах існування застарілих інституційних форм обмежує розвиток соціально – економічних відносин та сфер суспільного виробництва. Відповідно, розблокувати множину накопичених проблем повинна модернізована інституційна структура, яку визнають усі суб'єкти соціально – економічної сфери та прагнуть реалізувати свої нові можливості, надані їм модернізованою інституційною структурою. Стабільність модернізованої інституційної структури залежить від кількості суб'єктів, які визнають нові «правила гри» та ними послуговуються. Визнання та подальше стабільне функціонування і удосконалення модернізованої інституційної системи національних економік буде залежати: від перших відчутних соціально – економічних результатів; стереотипів суспільної свідомості; ідеологічного світогляду; національного патріотизму; оцінок суб'єктивної корисності; аналізу об'єктивних витрат; економічної грамотності суспільства та ступеня розвитку економічного способу мислення суб'єктів соціально – економічних відносин, тих які приймають рішення на всіх рівнях економічної системи і тих, які є учасниками і споживачами суспільно корисних благ створюваних національними економічними системами.

Список використаних джерел

1. Балакірева О. М. Детермінанти соціально–економічної нерівності в сучасній Україні: монографія / [О. М. Балакірева, В. А. Головенько, Д. А. Дмитрук та ін.]; за ред. канд. соціол. наук О. М. Балакіревої; НАН України; Інститут економіки та прогнозування. – Київ 2011. – 592 с.
2. Балакірева О.М., Геєць В.М., Сіденко В.Р. Ціннісна складова модернізаційних процесів у сучасному суспільстві України: кол. моногр. / [О.М.Балакірева, В.М.Геєць, В.Р. Сіденко та ін.]; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К., 2014. – 340с.
3. Ганущак–Єфіменко Л. М., Коберникі В. Особливості формування інтегрованих бізнес-структур // Актуальні проблеми економіки, №3(129), 2012 [Електронний ресурс.] Режим доступу [file:///C:/Users/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD/Downloads/ape_2012_3_19%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD/Downloads/ape_2012_3_19%20(1).pdf)
4. Геєць В. М. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с.
5. Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / В. М. Геєць; НАН

України; Інститут економіки та прогнозування НАН України. – К., 2009. – 864 с.

6. Гриценко А.А. Інституційні трансформації соціально–економічної системи України: монографія / за ред. чл.–кор. НАН України Гриценко А.А.; НАН України, ДУ «Інститут економ. та прогнозування НАН України». – К.: 2015. – 344с.

7. Іванова Н. В. Інституціональне забезпечення модернізації інфраструктурної складової регіонального розвитку / Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково–виробничий журнал № 1 (18) 2013 С. 149 – 153

8. Колодрубська Н. В. Інституціональні фактори економічного зростання в сучасних умовах // Економічний часопис XXI. № 7 – 8. – 2011. – С 20 – 22

9. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. [Електронний ресурс.] Режим доступу <http://library.fa.ru/files/North.pdf>

10. Попрозман О. І. Роль інституціональної системи національної економіки. // Збірник наукових праць. Науково–дослідний економічний інститут Міністерства економіки України. Формування ринкових відносин в Україні. Випуск №9. – Київ 2009. С 79 – 82

11. Попрозман О. І. Розвиток інституціональної економіки та її вплив на соціальну інфраструктуру. // Збірник наукових праць. Науково–дослідний економічний інститут Формування ринкових відносин в Україні. Випуск № 3(178). – Київ 2016. С. 31 – 35.

12. Росецька Ю. Б. Інституційні передумови розвитку конкурентних відносин в історичній ретроспективі. [Електронний ресурс.] Режим доступу. <http://ea.donntu.org:8080/bitstream/123456789/31274/1/Rosetska.pdf>

13. Ткач А. А. Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія. Навч. пос. / А. А. Ткач. – К.: ЦУЛ, 2007. – 304с. [Електронний ресурс.] Режим доступу <http://uchebniks.net/book/303-institucionalna-ekonomika-navchalniy-posibnik-tkach-aa/6-12-instituti.html>

14. Эггертссон Т. Экономическое поведение и институты / Пер. с англ. М. Я. Каждана, науч. ред. пер. А. Н. Нестеренко. М., 2001. – 408 с. [Електронний ресурс.] Режим доступу <http://www.twirpx.com/file/732949/>

References

1. Balakireva O. M. Determinants of socio-economic inequality in modern Ukraine: monograph / [O. M. Balakireva, V. A. Golenko, D. A. Dmitruk and others]; for ed. Cand. sociologist Sciences of O. M. Balakireva; National Academy of Sciences of Ukraine; Institute of Economics and Forecasting. – Kiev 2011. – 592 pp.

2. Balakireva O. M., Heyets V. M., Sidenko V. R. Valuable component of modernization processes in modern society of Ukraine: the number. monogr / [O. M. Balakireva, V. M. Heyets, V. R. Sidenko, etc.]; National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Economics and Prognosis of the National Academy of Sciences of Ukraine. – K., 2014. – 340s.

3. Kanuschak–Efimenko L. M., Kobernik I. V. Peculiarities of the formation of integrated business structures // Current problems of economics, №3 (129), 2012 [Electronic resource.] File access mode: /// C: / Users %DO%BO%DO%B4%DO%BC%DO%B8%DO%BD / Downloads / ape_2012_3_19%20(1).pdf

4. Geets VM Innovative Ukraine 2020: national report / per comp. Ed. V. M. Gaytsa and others; National Academy of Sciences of Ukraine. – K., 2015. – 336 pp.

5. Geets VM, Society, State, Economics: Phenomenology of Interaction and Development / V.M. Heyets; National Academy of Sciences of Ukraine; Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine. – K., 2009. – 864 p.

6. Gritsenko A. A. Institutional transformations of the socio-economic system of Ukraine: monograph / ed. Corr. National Academy of Sciences of Ukraine Gritsenko AA; National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Economics and forecasting of NAS of Ukraine». – K: 2015 – 344s.

7. Ivanova N.V. Institutional support for modernization of the infrastructure component of regional development / Sustainable development of the economy. All-Ukrainian Scientific and Production Magazine № 1 (18) 2013 p. 149 – 153

8. Kolodrubskaya NV Institutional factors of economic growth in modern conditions // Economic Journal of the XXI. No. 7 – 8. – 2011. – From 20 – 22

9. North D. Institutions, institutional changes and functioning of the economy. [Electronic resource.] Access mode <http://library.fa.ru/files/North.pdf>

10. Poprozman O. I. The role of the institutional system of the national economy. // Collection of scientific works. Research Economics Institute of the Ministry of Economy of Ukraine. Formation of market relations in Ukraine. Issue No. 9. – Kyiv 2009. c 79 – 82

11. Poprozman O. I. The development of the institutional economy and its impact on social infrastructure. // Collection of scientific works. Research Institute of Economics Formation of market relations in Ukraine. Issue No. 3 (178). – Kiev 2016. S. 31 – 35.

12. Rosetsky Yu. B. Institutional prerequisites for the development of competitive relations in the historical retrospective. [Electronic resource.] Access mode. <http://ea.donntu.org:8080/bitstream/123456789/31274/1/Rosetska.pdf>

13. Tkach A. A. Institutional Economics. New institutional economic theory. Teaching pos / A. Tkach. – K.: TSUL, 2007. – 304s. [Electronic resource.] Access mode <http://uchebniks.net/book/303-institucionalna-ekonomika-navchalnij-posibnik-tkach-aa/6-12-instituti.html>

14. Eggtersson T. Economic behavior and institutes / Per. from english M. Ya. Katzhdana, scientific. Ed. per. A. N. Nesterenko. M., 2001. – 408 p. [Electronic resource.] Access mode <http://www.twirpx.com/file/732949/>

Дані про автора

Олександр Іванович Попроzman,

к. в. н., доцент, Національний університет фізично-го виховання і спорту України, кафедра менеджменту і економіки спорту

e-mail: Sipoprozman@meta.ua

Данные об авторе

Александр Иванович Попроzman,

к. э. н., доцент, Национальный университет физического воспитания и спорта Украины, кафедра менеджмента и экономики спорта

e-mail: Sipoprozman@meta.ua

Data about the author

Oleksandr Poprozman,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, National University of Physical Education and Sports of Ukraine. Department of Management and Economics of Sport

e-mail: Sipoprozman@meta.ua